

Наталія САВЧУК

*Кандидат філософських наук, доцент
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
Хмельницький, Україна
n54savchuk@gmail.com*

МЕНТАЛІТЕТ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ОСВІТИ

У відповідності з новими історичними умовами, новими завданнями розвитку суспільства гостро виокремлюється проблема зміни ціннісних настанов освіти, корекцій її змісту, що визначаються культурними, економічними, політичними факторами. Причому, окреслена ситуація, в найбільшій мірі, вимагає задіяти в освітній процес такий ключовий фактор суспільного розвитку як культура, котра дозволяє творити новий погляд на людину та суспільство. Тому важливим принципом освітнього розвитку є «культуродоцільність». значеній принцип є продовженням розвитку постулатів Я.А.Коменського про «природодоцільність» освіти, та А.Дистервега про її «культурообразність». Це означає, що навчання в контексті культури слугує порядком та зразком поведінки людей у соціумі, який безперервно поновлюється в кожному новому поколінні. Переконливою в означеному контексті є порівняння освіти та культури із спільним ритмічним диханням.

Отже, поява нових потреб та інтересів, зміна форм мислення, стрімкі соціальні зрушення, обумовлюють необхідність пошуків адекватних освітніх формоутворень. Серед них слід відзначити менталітет як синкретичне формоутворення, що потрапило в поле філософського аналізу з джерел етнології, культурології, антропології, соціальної психології.

Термін «менталітет» вперше зустрічається у американського філософа р.Емерсона (1856р.), і в подальшому застосовується в культурологічних, психологічних, історіософських дослідженнях, і розглядається науковою спільнотою як сукупність повсякденних усвідомлених емоційних особливостей, символічних настанов, як колективно несвідома архетипічна компонента, як корелят свідомого та несвідомого, як певний сплав ідеологічних настанов та раціональних орієнтацій, а останнім часом положення про співвідношення типу культури з характером освіти стає привабливим у методологічному просторі. Попри деяку змістовну невиразність, розмитість, неясність, менталітет розповсюджується на сфери світогляду та емоцій. Тому його можна коректувати.

Саме ця його властивість спонукала окреслити вплив освіти на менталітет соціуму. Так, американська дослідниця культури М.Мід,

обґрунтовуючи стосунки між молодшими та дорослими, наголошує на необхідності застосування нових виховних проєктів, які б відповідали стрімким змінам умов життя. Запропонувавши своєрідну класифікацію культур (постфігуративна, кофігуративна, префігуративна), дослідниця акцентує, що збереження та об'єднання різних типів культур спонукає до нової організації освіти і формує педагогіку співробітництва між поколіннями де: діти вчаться насамперед у своїх попередників; діти і дорослі вчаться у однолітків; дорослі вчаться також і у дітей. За термінологією М. Мід традиційна система, спираючись на принцип однаковості всіх людей, все ще притримується настанов постфігуративної культури, і необхідності засвоєння одних знань, умінь і навичок [1, с. 335-343].

Окреслена ситуація вимагає акцентування до нових переходів, формулювання нових принципів, та врешті решт подолання упередженості суспільства та створення умов для становлення нового типу культури, котра буде направлена та зорієнтована на формування гідності людини, типу культури, де вищою цінністю є цінність особистості.

Звичайно, що новий тип культури створює умови для ґрунтовних та радикальних змін в освітній системі, її організаційних формах. Означена освіта повинна виконати роль ментальноперетворюючого «агента середовища», бути спрямована на гідність, свободу, професійну компетентність, орієнтуватись на складний процес управління ментальною енергетикою соціуму.

Характеризуючи менталітет, його роль в просторі освіти та її цінностей, треба враховувати, що він утворюється різними поколіннями людей конкретного суспільства, реально генерується різноманітними умовами життя соціуму, змінюється під впливом стихійного та організованого. Отже, кардинальним чином змінити суспільство можливо при умові володіння освітою своїми цінностями та нормами, при здатності, за слушних умов, виконувати домінуючу роль. Сумний досвід Радянського Союзу підтверджує окреслене припущення. В трагічних наслідках розвитку не останню роль відіграла ідеологічно заангажована сфера освіти і виховання. Насправді, відсутність особистіснозорієнтованої освіти перешкоджає реформуванню суспільства, загострює актуальну гуманітарну проблему, котра пов'язана з урахуванням взаємного паритету впливів суспільства та особистості.

Сучасний простір освіти має спиратись на принципи гуманізму та дитино центрizmu. В свою чергу переважно лінійна детермінована традиційна система уніфікує навчально-виховний процес, робить його

зорієнтованим на дисциплінарне розгалуження, що не використовує майже ніякі ресурси еволюції людини крім інтелектуальних. Саме пошук нових стратегій розвитку освіти в просторі культури привертає увагу сучасної філософії до методологій освіти, в яких основною цінністю, з позицій гуманізму К.Роджерса та Я.Корчака, адекватним може бути тільки принцип прийняття.

Для розвитку та становлення інноваційних освітніх спрямувань мали роботи, зроблені в просторі вальдорфської педагогіки, а також напрацювання І.Ілліча, А.Нейлса, П.Гудмена, Е.Раймера й ін., що обґрунтовують ідею «суспільства без шкіл», «общинної школи», «школи без стін». Перехід до нової постнекласичної системи освіти розширює освітній простір, в якому вчитель і учні починають бачити кожен свою особисту точку зору лише як одну з можливих у великій сукупності різних поглядів. «В означеному просторі особистість має свою власну ментальну парадигму, крізь призму якої вона сприймає світ, а завданням освіти є потреба «вбудуватись» в мозаїку культурних парадигм, створюючи комунікаційну матрицю в режимі оберненого зв'язку» [3,с.118].

З огляду на специфічність постмодерністського світосприйняття, доцільно звернути увагу на термін «едифікація», який для більш насиченої характеристики самостановлення засобом діалогу, рекомендує р.Рорті на заміну терміну «едукація». Інший репрезентатор постмодерністської освіти – бразильський педагог П.Фрейре наполягає, що діалогічне навчання повинно включати всіх його учасників, а окреслена ситуація, в свою чергу, створить умови переходу процесу навчання від пасивного до активного, а також дозволить критично осмислювати те, що раніше сприймалось як належне.

Однак, попри велику кількість різноманітних спроб, пов'язаних із трансформацією сучасної освіти, у філософсько-освітніх пошуках недостатня увага надається засадничим принципам, що окреслюють нову картину світу, в якій людина посідає провідне місце. Більш глибокого аналізу вимагає еволюція простору сучасної освіти, її специфіка та основні принципи функціонування, що, в свою чергу, потребує нового формулювання провідних домінант і творчого спрямування у розробці перетворень, які здатні створити освіту цілком відповідну сучасним вимогам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мид М. Культура и мир детства. М., 1998.
2. Роджерс К. Свобода вчитися для вісімдесятих років // Психологічні аспекти гуманізації освіти. К. Рівне, 1995. С.111-122.

3. Савчук Н.С. Менталітет в системі цінностей і цілей //Педагогічний дискурс: Збірник наукових праць. Випуск 1. Хмельницький: ХГПА, 2007. 167 с.
4. Фрейре Пауло. Педагогіка свободи: етика, демократія: громадянська мужність// Пер. з англ. К.: Вид. дім КМ Академія , 2004. 124с.

Наталія ДЯЧУК

*Доктор філософії, асистент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
shpenyk@gmail.com*

Валентина ШЕПТЧАК

*Кандидат педагогічних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
valya.myskiv@gmail.com*

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Виклики, з якими стикається сучасна освіта, потребують новітніх і прогресивних рішень, які дозволять ефективно організувати навчальний процес за умов як традиційного, так і онлайн-навчання. Актуальність вивчення іноземних мов зростає з кожним роком, тому все більшого значення набуває формування іншомовних комунікативних умінь, що дозволить учням, студентам і в майбутньому спеціалістам у тій, чи іншій галузі спілкуватися з представниками інших культур, обмінюватися з ними досвідом та формувати важливі професійні вміння.

Формування аудитивної компетентності залишається важливим та актуальним питанням, оскільки обмежена кількість годин, відведених для вивчення іноземної мови у школі часто не дозволяє приділити достатньо уваги процесу формування аудитивних умінь. До того ж, тексти, які пропонуються у підручниках, не завжди відповідають інтересам учнів й, відповідно, не можуть забезпечити формування мотивації до вивчення іноземної мови, що, на нашу думку, є важливою умовою успішного оволодіння нею. Це особливо актуально для формування аудитивних умінь, оскільки процес аудіювання є складним сам по собі й вимагає значних вольових зусиль, концентрації уваги, образного мислення, уяви та необхідності утримувати в пам'яті інформацію, сприйняту на слух.